Euroopan parlamentti
2019-2024

Naisten oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon valiokunta

2022/0401(APP)

23.2.2024

***

SUOSITUSLUONNOS

esityksestä neuvoston direktiiviksi normeista tasa-arvoelimille, jotka toimivat asioissa, jotka koskevat henkilöiden rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumatonta yhdenvertaista kohtelua, uskonnosta tai vakaumuksesta, vammaisuudesta, iästä tai seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatonta yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa ja naisten ja miesten yhdenvertaista kohtelua sosiaaliturvaa koskevissa asioissa ja tavaroiden ja palvelujen saatavuuden ja tarjonnan osalta sekä direktiivien 2000/43/EY ja 2004/113/EY muuttamisesta
(10788/2023 – C9-0031/2024 – 2022/0401(APP))

Naisten oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon valiokunta

Esittelijä: Sirpa Pietikäinen

Menettelyjen symbolit

*	Kuulemismenettely
***	Hyväksyntämenettely
***I	Tavallinen lainsäätämisjärjestys (ensimmäinen käsittely)
***II	Tavallinen lainsäätämisjärjestys (toinen käsittely)
***III	Tavallinen lainsäätämisjärjestys (kolmas käsittely)

(Menettely määräytyy säädösesityksessä ehdotetun oikeusperustan mukaan.)

SISÄLTÖ

Sivu

LUONNOS EUROOPAN PARLAMENTIN LAINSÄÄDÄNTÖPÄÄTÖSLAUSELMAKSI.5

PERUSTELUT 6

LIITE: YHTEISÖT TAI HENKILÖT, JOILTA ESITTELIJÄ ON SAANUT TIETOJA.....8

LUONNOS EUROOPAN PARLAMENTIN LAINSÄÄDÄNTÖPÄÄTÖSLAUSELMAKSI

esityksestä neuvoston direktiiviksi normeista tasa-arvoelimille, jotka toimivat asioissa, jotka koskevat henkilöiden rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumatonta yhdenvertaista kohtelua, uskonnosta tai vakaumuksesta, vammaisuudesta, iästä tai seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatonta yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa ja naisten ja miesten yhdenvertaista kohtelua sosiaaliturvaa koskevissa asioissa ja tavaroiden ja palvelujen saatavuuden ja tarjonnan osalta sekä direktiivien 2000/43/EY ja 2004/113/EY muuttamisesta
(10788/1/2023 – C9-0031/2024 – 2022/0401(APP))

(Erityinen lainsäätämisjärjestys – hyväksyntä)

Euroopan parlamentti, joka

– ottaa huomioon esityksen neuvoston direktiiviksi (10788/1/2023),

– ottaa huomioon neuvoston Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 19 artiklan 1 kohdan mukaisesti esittämän hyväksyntää koskevan pyynnön (C9-0031/2024),

– ottaa huomioon työjärjestyksen 105 artiklan 1 ja 4 kohdan,

– ottaa huomioon naisten oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon valiokunnan suosituksen (A9-0000/2024),

1. antaa hyväksyntänsä esitykselle neuvoston direktiiviksi;

2. kehottaa puhemiestä välittämään parlamentin kannan neuvostolle ja komissiolle sekä kansallisille parlamenteille.

PERUSTELUT

Kansalliset tasa-arvoelimet ovat julkisia organisaatioita, jotka edistävät yhdenvertaista kohtelua kussakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa tarjoamalla riippumatonta avustusta syrjinnän uhreille toimimalla oikeudenkäynneissä tai edustamalla uhreja niissä, toteuttamalla riippumattomia selvityksiä ja kyselyjä, julkaisemalla riippumattomia raportteja, keräämällä tietoja, lisäämällä tietoisuutta ja antamalla suosituksia syrjintään liittyvissä asioissa. Niillä on lakisääteinen velvollisuus tehdä niin, jos kyseessä on mihin tahansa SEUT-sopimuksen 19 artiklassa määriteltyihin tekijöihin perustuva syrjintä, mukaan lukien sukupuoleen, rotuun ja etniseen alkuperään, ikään, sukupuoliseen suuntautumiseen, uskontoon tai vakaumukseen tai vammaisuuteen perustuva syrjintä. Tasa-arvoelimiltä on vaadittava tätä myös moniperusteisen ja intersektionaalisen syrjinnän tapauksissa. Miesten ja naisten yhdenvertaisen kohtelun periaatteen soveltamisala ei voi rajoittua pelkästään syrjintään, joka johtuu kuulumisesta jompaankumpaan sukupuoleen. Tämä näkemys heijastaa yhteiskunnassa tapahtunutta kehitystä ja on Euroopan unionin tuomioistuimen kannan mukainen. Näin ollen intersektionaalinen ja moniperusteinen syrjintä olisi otettava huomioon.

Tasa-arvoelimet ovat keskeisiä toimijoita EU:n syrjinnän vastaisessa työssä, ja niiden valmiuksia avustaa syrjinnän uhreja ja edistää syrjinnän torjuntaa EU:ssa on sekä vahvistettava että tuettava. Euroopan unionin arvot, muun muassa tasa-arvo, voivat toteutua vain, jos ne tuodaan asianmukaisesti käytäntöön. Juuri siksi tämä direktiivi on tärkeä: se edistää perussopimusten tavoitteiden toteuttamista paitsi teoriassa myös käytännössä.

Tasa-arvoelimet osallistuvat erityistehtäviensä vuoksi myös työpaikkaan liittyviin kysymyksiin. Näissä tilanteissa tasa-arvoelinten olisi aina kunnioitettava työmarkkinaosapuolten riippumattomuutta, toimivaltaa ja valtaoikeuksia sekä kaikkien asiaankuuluvien valtion virastojen, kuten työsuojeluviranomaisten, kansallisten tuomioistuinten ja/tai lakisääteisten tuomioistuinten, tunnustettua toimivaltaa kansallisen lainsäädännön ja käytäntöjen mukaisesti.

Tasa-arvoelimiä perustettiin ensimmäisen kerran rotujen välistä tasa-arvoa koskevalla direktiivillä 2000/43/EY. Kolmessa myöhemmässä tasa-arvodirektiivissä tasa-arvoelimille annettiin samat tehtävät kunkin direktiivin soveltamisalalla: sukupuolten tasa-arvoa tavaroiden ja palvelujen alalla koskeva direktiivi 2004/113/EY, sukupuolten tasa-arvoa työllisyyden alalla koskeva direktiivi 2006/54/EY ja sukupuolten tasa-arvoa itsenäisen ammatinharjoittamisen alalla koskeva direktiivi 2010/41/EU.

Komissio suositti vuonna 2018 tasa-arvoelimiä koskevien sitovien normien laatimista, ja ehdotti tässä suosituksessa toimenpiteitä, joiden avulla jäsenvaltiot voivat parantaa tasa-arvoelintensä riippumattomuutta ja tehokkuutta ja erityisesti niiden valmiuksia varmistaa, että syrjinnän kohteeksi joutuneet henkilöt ja ryhmät voivat käyttää oikeuksiaan kaikilta osin.

Näistä pyrkimyksistä huolimatta voimassa olevalla lainsäädännöllä ja vuoden 2018 suosituksella ei ole saatu varmistettua riittäviä resursseja ja välineitä, eikä niillä ole saatu aikaan tasa-arvoelimille ihanteellista toimintaympäristöä. Useimmat vuoden 2018 suosituksessa käsitellyt kysymykset ovat yhä ratkaisematta. Lisäksi tasa-arvoelinten tehokkaan toiminnan edellytykset vaihtelevat huomattavasti eri jäsenvaltioissa. Tämän seurauksena kansalaisten syrjinnältä suojelun tasot vaihtelevat ja ne ovat epäsymmetrisiä ja

yhteensopimattomia eri puolilla Eurooppaa. Kaikkia ei suojella samojen normien mukaisesti. Tämä tilanne on korjattava nopeasti, ja erot suojelun tasossa väestöryhmien välillä eri jäsenvaltioissa on tehtävä näkyviksi.

Tämän tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan tasa-arvoelimiä koskevat tiukat vähimmäisvaatimukset. Demokraattisten valtioiden hyvin toimivien tasa-arvoelinten perusta on näiden organisaatioiden riippumattomuus. Tasa-arvoelinten ja niiden henkilöstön on oltava vapaita kaikesta ulkoisesta vaikuttamisesta, ja tämä on varmistettava kaikin mahdollisin takein. Tasa-arvoelinten on voitava olla toiminnassaan aidosti riippumattomia. Tätä varten olisi taattava riittävä rahoitus, joka vastaa tasa-arvoelimen tehtävien määrää ja luonnetta. Valitettavan usein näin ei kuitenkaan tapahdu. Tasa-arvoelinten ei pitäisi koskaan joutua samaan valitettavaan tilanteeseen kuin esimerkiksi Euroopan tasa-arvoinstituutti (EIGE) ja eräät muut virastot, joilla on liian vähän henkilöstöä ja resursseja ja joiden työmäärä ja tutkimuspyynnöt lisääntyvät jatkuvasti.

Tehokkaalla tasa-arvoelimellä on oikeudenkäyntivaltuudet. Joidenkin EU:n jäsenvaltioiden tasa-arvoelimillä ei tällä hetkellä ole oikeutta toimia tuomioistuimessa. Tasa-arvoelimillä olisi oltava oikeus toimia osapuolena menettelyssä, esittää huomautuksia tuomioistuimelle tai panna vireille menettely tai osallistua siihen yhden tai useamman uhrin puolesta tai tukena.

Kaikissa tapauksissa oikeudenkäyntiä ei kuitenkaan koskaan panna vireille, eikä tarvitsekaan. Jotta riita-asiat voitaisiin ratkaista nopeasti ja kohtuuhintaisesti tuomioistuimen ulkopuolella, jäsenvaltioiden olisi säädettävä myös osapuolten mahdollisuudesta pyrkiä ratkaisemaan riitansa vaihtoehtoisella tavalla esimerkiksi sovittelumenettelyssä, jota voi johtaa joko tasa-arvoelin tai muu asiaan erikoistunut valtiosta riippumaton taho.

Seuranta on keskeistä sen varmistamiseksi, että tasa-arvoelimillä todella on niille tässä lainsäädännössä annetut oikeudet. Komission on vahvistettava täytäntöönpanosäädöksellä luettelo yhteisistä seurantaindikaattoreista. Tässä tehdessään komission olisi tehtävä tiivistä yhteistyötä muiden asiaankuuluvien elinten kanssa. Komission on myös arvioitava säännöllisesti syrjintätilannetta kussakin jäsenvaltiossa.

Yhteistyö on avainasemassa, kuten kaikilla muillakin politiikan aloilla. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tasa-arvoelimillä on käytössään asianmukaiset mekanismit, joiden avulla ne voivat tehdä yhteistyötä muiden tasa-arvoelinten kanssa samassa jäsenvaltiossa sekä asiaankuuluvien julkisten ja yksityisten tahojen kanssa, kansalaisyhteiskunnan järjestöt mukaan luettuina, kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla, sekä muissa jäsenvaltioissa ja unionin tasolla ja kansainvälisellä tasolla. Paikallishallinnolle olisi annettava mahdollisuus kääntyä tasa-arvoelimen puoleen, kun ne havaitsevat esimerkkejä syrjinnästä kansallisella tasolla, ja tasa-arvoelimillä olisi myös oltava oikeus tehdä yhteistyötä EIGEn, FRA:n ja Equinetin sekä työmarkkinaosapuolten ja työsuojeluviranomaisten kanssa.

Kansalaisten perustavanlaatuiset ihmisoikeudet sivuutetaan tai niitä loukataan aivan liian usein, kaikkialla Euroopassa. Tämän lainsäädäntöehdotuksen ja siinä vahvistettavien vähimmäisvaatimusten avulla kaikki ihmiset kaikissa jäsenvaltioissa saavat paremman suojan syrjintää vastaan. Jäsenvaltiot voivat myös soveltaa tai ottaa käyttöön lakeja, asetuksia tai hallinnollisia määräyksiä, jotka ovat tässä direktiivissä säädettyjä vähimmäisvaatimuksia edullisempia. Aikaa ei ole – tämän lainsäädännön läpivieminen on avainasemassa EU:n keskeisten arvojen säilyttämisessä.

LIITE: YHTEISÖT TAI HENKILÖT, JOILTA ESITTELIJÄ ON SAANUT TIETOJA

Esittelijä ilmoittaa työjärjestyksen liitteessä I olevan 8 artiklan mukaisesti saaneensa tietoja seuraavilta yhteisöiltä tai henkilöiltä valmistellessaan mietintöluonnosta:

Yhteisö ja/tai henkilö
European Confederation of Independent Trade Unions
European Disability Forum
European Network of Equality Bodies
Finnish Ombudsman for Equality

Esittelijä on yksin vastuussa edellä olevan luettelon laatimisesta.